

**Министерство образования Республики Саха (Якутия)
Муниципальное казенное учреждение «Управление образования»
Муниципальное бюджетное дошкольное образовательное учреждение
«Детский сад № 6 комбинированного вида «Солнышко»
Муниципального района «Верхневиллюйский улус (район)» Республики Саха (Якутия)**

**678230, Республика Саха (Якутия), МР «Верхневиллюйский улус (район)»,
с. Верхневиллюйск, ул. Интернациональная 18
Телефон/факс 8 (411 33) 4 18 48
Сайт: www.solnishko6.jimdo.com. Эл. Почта: doy-solniko6@mail.ru**

**Тыл сайдыытыгар бэлэмнэни саастаах уһуяан оҕолоругар аналлаах дьарык
технологической картата**

Бэлэмнэни бөлөх оҕолоругар

Тиэмэтэ : Исидор Никифорович Барахов уонна кини саратниктара

Сыала: - Саха норуотун бастакы салайааччыларын тус олохторун уонна кинилэр ситиһиилэрин оҕолорго билиһиннэри.

НРК: - Саҥа тылы, ыарахан өйдөнүмтүөлээх тыл суолтатын быһаарыы.

Тыл саппааһа: Сэниэ- кыанар, баай ыаллар. Соратниктара- бииргэ үлэлээбит, алтыспыт дьонноро

Иитээччи : 6 № «Солнышко» детсад .Үрдүкү категориялаах , бэлэмнэни бөлөх иитээччитэ Петрова Танюра Юрьевна.

Түһүмэх аата, ылар	Түһүмэх ситиһиллиэхтээх сыала	Иитээччи	Оҕолор	Туттуллар ньымалар, үлэ тэрээбинин быһыыта,	Суолталаах тыллар, туттуллар тэриллэр	Оҕо түһүмэх түмүгэр ситиһиитэ
<p>Өйү - санааны санга билиини ыларга бэлэмнээһин. 1 мүнүүтэ</p> <p>Сыһыан эйгэтэ</p>	<p>Оҕону кытта сылаас сыһыаны олохтоохун</p>	<p>Күннээҕи дьарыкка ыйан көрөдөн биэри. Үтүө күн ,оҕолор. Сангарар сананы сайыннарар дьарыкпытыгар Исидор Никифорович Барахов уонна кини соратниктарыгар аныахха. Биллиилэх дьон дьылҕатын биһиги билэ – көрө сатыырбытыттан кини биографията уонна тус олоҕо ордук сэргээһини үөскэтэр. Биһиги өрөспүүбүлүкэбит сир аннынааҕы баайынан эрэ баай буолбатах, Саха сирбит бүтүн уобалаһынан биллибит талааннаах, бэйэлэрин дойдуларыгар элбэх үтүөнү онорбут дьоннорунан баай. Биһиги бүтүн Исидор Никифорович Барахов уонна кини саратниктара Платон Ойуунускай, Максим Аммосов билсиэхпит. Кинилэр Саха сирэ киэн туттар дьоно.</p>	<p>Оҕолор иитээччини кытта эбэрдэлэхтэр. Иитээччи боппуруостарыгар эппиэттииллэр</p>	<p>Бэсиэдэ - (Оҕолору кытта сибээһи олохтоохун) Боппуруостар Оҕолор эппиэттэрэ</p>	<p>Үтүө күн</p>	<p>Оҕолор иитээччини кытта биир сыһыанга киириилэрэ, дьарыкка бэлэм буолуулары.</p>
<p>Дьарыктанарга бэлэмнээһин (Бэсиэдэ)</p>	<p>Оҕо болҕомтотун тарды</p>	<p>1898 сыллаахха урукку ааҕынан тохсунньу 31, аныгынан олунньу 13 күнүгэр</p>	<p>Оҕолор миэстэлэрин булан олороллор.</p>	<p>Бэсиэдэ - (Оҕолору кытта сибээһи</p>	<p>Исидор Николаевич Барахов</p>	<p>Оҕолор санга билиини ыларга</p>

<p>4 мүнүүтэ</p> <p>Билиини сайыннары</p>	<p>оҕо сааһа, Төрдө-ууһа</p>	<p>Үөһээ Бүлүү улууһун Харбалааҕар сүөһү иитиитинэн дьарыктанар сэниэ ыалга төрөөбүт.</p> <p>12 саастаах Исидор 1910 с. Булуу куорат начальнай училищетыгар киирбитэ. Училище 1913 сыллаахха үрдүкү училище стаатуһун ылбыт. 1914 с. бүтэрбитэ. Бу сылларга аҕата уруккуттан билсэр атыһыта Николай Расторгуев дьиэтигэр олоҕорбута. Исидоры кытта оччоҕо Степан Аржаков, Степан Гоголев, Николай Бубякин, Дора Жиркова, Муся Потапова, Дмитрий Очуров, Георгий Павлов, Г. А. Шадрин, А. П. Егоров, Степан Иванов о.д.а. үөрэммиттэрэ. Училище дириэктэринэн Попов Иван Васильевич, оттон 1912 сыллаахтан математика уонна физика учууталынан А.Е. Кулаковская (Өксөкүлээх) үлэлээбитэ. П.Х. Староватов, эдэркээн Марк Жирков учууталлыыллара. 1912 с. кылгас кэмнэ нуучча тылын Сэмэн Новгородов үөрэтэ сылдыбыта.</p>	<p>Болҕойоллор И.Н.Барахов туһунан билиһиннэри</p>	<p>олохтооһун) Боппуруостар Оҕолор эппиэттэрэ</p>	<p>бартырыата кэстөр. Слайда Барахов – оҕо сааһа, дьиэтэ уота. <i>Экран, проектор, ноутбук, муз центр</i></p>	<p>бэлэмнэнэллэр. Болҕомтолоро чуолкайданар.</p>
---	-------------------------------------	---	--	--	---	--

<p>Оҕо дьарык ис хоһоонун тус сайдарыгар тутуһуннарыы 4 мүнүүтэ</p> <p>Билиинни сайыннарыы</p>	<p>Оҕо болѳомтотун тардыы</p>	<p>Бэсиэдэ Исидор Никифорович Барахов (Иванов) (1898-1938) - Саха Өрөспүүбүлүкэтин төрүттээччилэртэн биirdэстэрэ, XIX уйэ саѳаланыытыгар биллибит судаарыстыбаннай уонна партиянай диэйтэл (И.Н. Барахов соратниктары кытта билиһиннэри). Платон Алексеевич Ойуунускай (Слепцов) (11.11.1893— 31.10.1939) — саха сэбиэскэй литературатын төрүттээбит суруйааччы, Саха судаарыстыбаннаһын тэрийсибит, XX үйэ санатыгар олох-дьаһах чынха уларыыытын онорсубут уһулуччулаах политическэй диэйтэл, лингвист-учуонай, наука салайааччыта. Аммосов Максим Кирович (22.12.1897— 28.07.1938) с. Нам улууһун Хатырык нэһилиэгэр Анастасия Леонтьевна уонна Кир Васильевич Аммосовтар дьибэ кэргэннэригэр төрөөбүт. Дьоно быстар дьаданы буолан түөрт сааһыттан таайыгар</p>	<p>Иитээчи боппуруостарыгар эппиэттиллэр</p>	<p>Бэсиэдэ - (Оѳолору кытта сибээһи олохтооһун) Боппуруостар Оѳолор эппиэттэрэ И.Н. Барахов соратниктары кытта билиһиннэри.</p>	<p><i>Экран, проектор, ноутбук, муз центр</i> Исидор Николаевич Барахов уонна кини бииргэ алтыспыт, үлэлээбит соратниктары бартырыата көстөр.</p>	<p>Оѳолор сана билиини ыларга бэлэмнэнэллэр. Болѳомтолоро чуолкайданар.</p>
--	-------------------------------	---	--	--	--	---

		<p>Д. М. Аммосовка иитиллибит. Дьокуускайдаагы куорат училищетын, Дьокуускайдаагы учуутал семинариятын, Москватаагы Кыһыл профессура Институтун бүтэрбитэ.</p> <p>Кинилэр Саха сирин сайдыытыгар улахан оруолу оонньообут герой дьоннор, Өрөспүүбүлүкэ уол оболоро диэн аатаналлар эбит.</p>				
<p>Оҕо дьарык ис хоһоонун тус сайдарыгар тутуһуннарыы 3 мүнүүтэ</p> <p>Билиинини сайыннарыы</p>	<p>Оҕо болѳомтотун тардыы</p>	<p><u>Ыйытыы- эппиэт:</u> Чэйин, оѳолор биһиги Үөһээ Бүлүүбүтүгэр Исидор Барахов аатынан , кинини чиэстээн, бочуоттаан, аатын үйэттэн үйэбэ үйэтитээри хас биирдии улуус киниэхэ анаан Исиидэр Барахап аатын сырдатар өйдөбүннүк оноһуктар элбэхтэр. Биһиэхэ Үөһээ Бүлүү улууһугар 2012 сыл ахсынньы 26 күнүгэр Харбалаахха, төрөөбүт сиригэр киниэхэ анаммыт музейдаахпыт, Үөһээ Бүлүү бээтигэр кини аатынан сүгэн турар улахан оскуолалаахпыт, уулуссалаахпыт, Исиидэр мэтириэтин өйөөн турар болуосаттаахпыт.</p>	<p>Иитээччи боппуруостарыгар эппиэттиллэр Оѳолор слайда көрөллөр.</p>	<p>Бэсиздэ - (Оѳолору кытта сибээһи олохтооһун) Боппуруостар Оѳолор эппиэттэрэ</p>	<p><i>Экран, проектор, ноутбук, муз центр</i></p>	<p>Оѳолор саҥа билиини ыларга бэлэмнэнэллэр. Болѳомтолоро чуолкайданар.</p>

		<p>Киин куораппытыгар Максим Кирович Аммосов аатынан үрдүк үөрэх кыһата ааттанан турар, манна араас омук дойдуттан үөрэнэ, билии ыла, үүнэ – сайда кэлэллэр.</p> <p>Платон Алексеевич Ойуунускай аатынан биир биллэр киниэхэ анаммыт музей баар, быйыл Аан Дойду таһымыгар биллилээх дьон аатынан күрэх биллэрэллибитинэн Саха сирин аэропорда Ойуунускай аатын сүкпүтэ уонна араас улуустарга Ойуунскай, Аммосов, Барахов ааттарынан уулуссалар ааттанан тураллар.</p>				
<p>Эти –сиини уһугуннарыы (Физминутка) . 5 мүнүүтэ</p> <p>Эти хааны сайыннарыы</p>	<p>Дьарык көрүгүн уларытыы, эти-хааны сынньатыы</p>	<p>И.Н.Барахов оҕо эрдэбинэ оонньоурун, ойуурга баран бултуурун, үрэххэ сөтүөлүүрүн наһаа сөбүлүүр этэ. Бүгүн кини оонньообут оонньоуларын оонньоон көрүөхпүт.</p>	<p>Сахалыы хамсаныылаах оонньоулар.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хабылык - Хаамыска - Атах оонньоута, - Мас тардыһыта. 	<p>хамсаналлар</p>	<p>Экран, проектор, ноутбук, муз центр</p>	<p>хамсаныыттан дуоһуйууны ылыы, уоскуйуу.</p>
<p>Сэрэхтээх буолууга иитии 2 мүнүүтэ</p>	<p>Оҕо болжомтотун тардыы</p>	<p>Бэсиэдэ: Оҕолор эһиги ойуурга, өрүскэ, күөлгэ барар буоллаххытына улахан дьону кытта бараргытын умнуман.Ийэни, аҕаны, эбээни, эһээни эрэ кытта</p>	<p>Болжойон истэллэр.</p>	<p>Бэсиэдэ, Боппурус, Оҕолор эһиэттэрэ</p>	<p>Улахан дьон: ийэ, аҕа, эбээ, эһээ</p>	<p>Инструкцияны быһаарыы өйдөөн истэллэр.</p>

		барабыт, уонна туох баар быраабыланы барытын тутуһабыт, харыстыы, сылдыахтааххыт. Өйдөөтүгүт дуо, оҕолор?				
Билии-көрүү сүрүн соруктарын ылынарга бэлэмнээһин 2 мүнүүтэ Билиини сайыннары Тылы сайыннары	Оҕо болҕомтотун тардыы	1920-с сыллардаахха саха алпаабытын, суругун сокуонун чуолкайдааһынна, саха тылын үөрэтиигэ, сайыннарыыга, үрдүк таһымна таһаарыыга, киниэхэ государственнай тыл анал туругун ингэриини ситиһиигэ боччумнаах кылааты киллэрбитэ. И.Н. Барахов уһулуччулаах, билиилээх киһи этэ. Платон Алексеевич олоҕун бүтүннүүтүн төрөөбүт дойдута сайдыытыгар анаабыта. Олоҕун бүтүннүүтүн төрөөбүт дойдута сайдыытыгар анаабыта. Максим Аммосов Саха АССР Үрдүкү Сэбиэтин бэрэссэдээтэллэрэ.	Иитээччи боппуруостарыгар эппиэттииллэр	Бэсиэдэ - (Оҕолору кытта сибээһи олохтоохун) Боппуруостар Оҕолор эппиэттэрэ	<i>Экран, проектор, ноутбук, муз центр</i>	Оҕолор саҥа билиини ыларга бэлэмнэнэллэр. Болҕомтолоро чуолкайданар.
Интэриэһи тардыы.(Илии былчыннарын сайыннары) 4 мунуутэ Билиини сайыннары	Дьарык сүрүн чааһыгар интэриэһи тардыы, билэр баһаны көбүтүү	Оҕолоор, Эппиит курдук, И. Барахов биһиги саха тылбыт сүһпэтин, баай ис хоһооннооҕун кини өтө көрбүт.Биһиги сахабыт тыла сайдарыгар сүтэн- уостан хаалбатын диэн элбэх үлэни онорбут.	Тарбаһынан оонньуур, тыл таһаараллар.	Оҕо толкуйдуурун ситиһии Слайда көрүү <i>Экран, проектор, ноутбук, муз центр</i>	(тарбаһы эрчийии,көрдөрүү- ортоку, сөмүйэ түһэр тахсар)	Интэриэс үөскээһинэ, билиини ыларга бэлэм буолуу

Тылы сайыннары		Тыл оонньуута диэн оонньууну оонньуохпут. (Бууквалар ыһылла сыталлар, хомуйан Барахов, Ойуунскай, Аммосов–диэн тылы таһаараллар.)				
Словарнай үлэ-тыл саппааһын байытыы. 1 мүнүүтэ	Оҕо болҕомтотун тардыы	Бүгүн биһиги И.Н. Барахов уонна кини соратниктарын туһунан кэпсэтибит, кэпсэтии бириэмэтигэр ыарахан тыллар бааллар, өйдөөн иһиттигит дуо? <u>Словарнай үлэ-тыл саппааһын байытыы:</u> Сэниэ- кыанар, баай ыаллар. Соратниктара- бииргэ үлэлээбит, алтыспыт дьонноро.	Иитээччи боппууостарыгар эппиэттииллэр. Болҕойон истии,	Бэсиэдэ, Боппууос, Оҕолор эппиэттэрэ	Сэниэ, соратниктара, <i>Экран, проектор, ноутбук, муз центр</i>	Ис хоһоонун чингэтэллэр.
Түмүк. Күннээҕи үлэни быһаарсыы. 1 мүнүүтэ	Дьарык түмүгүн таһаарыы. Ылбыт билиини кэпсээн чингэтии, Бэйэ ылбыт билиитин сыаналааһын.	- Оҕолор, биһиги бүгүн туох туһунан кэпсэтибит? И.Н. Барахов уонна кини саратниктарын биллибит. Биһиги норуоппут ааспыт олоҕун кэрэхэлиир тулхадыйбат чахчыта, инники олохпут үтүө, кэрэ эркээйтэ, биһиги барыбыт киэн туттуубут буолаллар. Улуу дьоннорбут дьонун олохторо, хорсун дьыалалара, үтүө ааттарын үйэлэртэн үйэбэ, көлүөнэттэн көлүөнэбэ үрдүктүк, ыраастык тугалларын иһин дьулуһуобун! Саха норуота төлөннөөх,	Бэйэ сыһыанын сыаналааһын. Тугу билбитин кэпсээһин.	Оҕолору барытын хабан түмүктүүр бэсиэдэ. Оҕолору хайҕааһын	И.Н. Барахов уонна кини саратниктарын кытта билсистибит <i>Экран, проектор, ноутбук, муз центр</i>	Дьарыктан дуоһуйууну ылаллар.

		чабылкай уолаттарын умнубат. Ол аата, кинилэр туруоруммут соруктарын умнубакка, салгыы олоххо киллэрэр санааланыахха. Бар дьон дьолун туһа диэн олохторун анаабыт, охсуспут сүдү дьоммут дьылҕалара, аналлара оннук мэлдьи сырдык, чабылхай, дьону кэрэбэ, дьолго ыгырар!				
--	--	---	--	--	--	--